

Jakelussa mainituille

Rinnakkaisjulkaiseminen ja tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus Tampereen yliopistossa

Rehtori asetti 17.11.2008 työryhmän valmistelemaan tutkimusjulkaisujen rinnakkaisjulkaisemista tavoitteena parantaa tutkimusjulkaisujen avointa saatavuutta Tampereen yliopistossa. Vararehtori Arja Ropon johdolla toiminut työryhmä on saanut esityksensä valmiiksi 30.3.2009 ja luovuttanut 31.3.2009 muistionsa rehtorille.

Tampereen yliopisto tarjoaa tutkijoilleen mahdollisuuden parantaa tutkimusjulkaisujensa avointa saatavuutta ja näkyvyyttä tarjoamalla rinnakkaisjulkaisemiseen julkaisukanavan ja tarvittavan tuen.

Työryhmän esityksen mukaisesti rehtori

- kehottaa yliopiston tutkijoita 1.1.2011 alkaen tallentamaan tieteellisissä julkaisuissa julkaistavaksi hyväksytyjen artikkeliansa rinnakkaiskopiot Tampereen yliopiston tarjoamaan avoimeen julkaisuarkistoon; ja
- kannustaa tutkijoita tallentamaan rinnakkaisjulkaisujaan yliopiston julkaisuarkistoon jo ennen päätöksen voimaan tulemistä.¹

Tutkimusartikkeleilla tarkoitetaan tässä päätöksessä tieteellisessä, referoidussa aikakauslehdessä, yliopiston omassa sarjassa ilmestyneessä julkaisussa, konferenssijulkaisussa tai muussa kokoomateoksessa julkaistavia *yksittäisiä artikkeleita*, joita KOTA-tiedonkeruun velvoitekin koskee.² Julkaisuarkistoon tallennetaan artikkelin lopullinen versio (publisher version) tai arvioijien kommenttien perusteella muokattu, tekijän viimeinen versio artikkelista.³

Tampereen yliopistossa toimivilla tutkijoilla tarkoitetaan tässä päätöksessä toimijoita, joita KOTA-tiedonkeruuvetoitekin koskee. Listaus KOTA-tiedonkeruun alaisista toimijoista on nähtävissä päätöksen liitteessä 2.

Tampereen yliopisto sitoutuu tarjoamaan tutkijoille rinnakkaisjulkaisemisen edellyttämät tukipalvelut (ks. päätöksen liite 1). Tampereen yliopisto pyrkii kehittämään julkaisutietojärjestelmiä ja suunnittelemaan tallennusprosessin kulkua tutkijalähtöisesti.

¹ Rinnakkaisjulkaisuja voidaan tallentaa tällä hetkellä Tampub-julkaisuarkistoon (<http://tampub.uta.fi>). Kun rehtorin päätös tulee voimaan 1.1.2011, rinnakkaisjulkaisu on tarkoitus tallentaa Yliopistoallianssin yhteiseen julkaisuarkistoon (ks. päätöksen liite 1).

² SoleCRIS-järjestelmässä (<http://solecris.uta.fi>) KOTA-tietokantaan kerättävät artikkelit kuuluvat tällä hetkellä seuraaviin alalajeihin: tieteellinen aikakauslehti (referoitu), kokoomateos (tieteellinen kokoomateos) ja konferenssijulkaisu. On kuitenkin otettava huomioon, että opetusministeriö on muuttamassa KOTA-tiedonkeruun kriteerejä vuonna 2010.

³ Kustantajan käytännön mukaisesti.

LIITE 1. Rinnakkaisjulkaisemisen edellyttämien tukipalvelujen kehittäminen

Rinnakkaisjulkaiseminen edellyttää erilaisia tukipalveluita, jotka Tampereen yliopisto sitoutuu tutkijoille tarjoamaan. Tampereen yliopisto pyrkii kehittämään julkaisutietojärjestelmiä tutkijalähtöisesti. Tutkijoiden työprosessit ovat tallennusprosessin suunnittelun lähtökohtana.

Kirjasto tulee tarjoamaan yksityiskohtaisia ohjeita rinnakkaisjulkaisemiseen ja tekijänoikeusneuvontaan verkkosivuillaan. Kirjastossa on yhteyshenkilöt, jotka opastavat tutkijoita tarvittaessa tekijänoikeuteen liittyvissä kysymyksissä sekä tallennusprosessin teknisissä ongelmissa.

Julkaisuarkiston kehittämistyö

Rinnakkaisjulkaisut on tarkoitus tallentaa Yliopistoallianssin yhteiseen julkaisuarkistoon, jonka suunnittelu käynnistyy huhtikuussa 2009 ja jonka on tarkoitus valmistua vuoden 2011 alkuun mennessä. Allianssin yhteiseen julkaisuarkistoon rinnakkaisjulkaisuille on tarkoitus kehittää toimintavarma ja kustannustehokas säilytyspaikka, josta julkaisut ovat helposti löydettävissä. Mikäli Yliopistoallianssin yhteinen julkaisuarkisto ei jostain syystä toteudu suunnitellulla tavalla, Tampereen yliopisto huolehtii oman Tampub-julkaisuarkistonsa (<http://tampub.uta.fi>) toimivuudesta.

Allianssin yhteisessä julkaisuarkistossa jokaiselle julkaisulle annetaan automaattisesti URN-tunniste, joka identifioi dokumentin pysyvästi ja takaa julkaisun löydettävyyden, vaikka URL-osoite muuttuisikin. Julkaisuarkistosta rakennetaan yhteensopiva Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hankkeessa kehitettävän tiedonhaun asiakasliittymän ja pitkäaikaissäilytysjärjestelmän kanssa.

Jo ennen allianssin yhteisen julkaisuarkiston perustamista rinnakkaisjulkaisuja voi tallentaa Tampub-julkaisuarkistoon. Tampubiin tallennetut rinnakkaisjulkaisut siirretään allianssin julkaisuarkistoon heti, kun se on mahdollista.

Julkaisuarkiston ja julkaisurekisterin välisen rajapinnan kehittämistyö

Rinnakkaisjulkaisemisen prosessi suunnitellaan mahdollisimman vaivattomaksi tutkijan näkökulmasta. Tavoitteena tallennusprosessin suunnittelussa on, että tutkija tallentaa artikkelin viitetiedot ja kokotekstin vain kertaalleen, minkä jälkeen ne ovat saatavissa sekä julkaisuarkistossa että julkaisurekisterissä.

Allianssin yhteisen julkaisuarkiston kehittämishankkeessa selvitetään, miten julkaisuarkisto voisi toimia yhteen Tampereen yliopiston tieteellisen ja taiteellisen toiminnan tietokannan, SoleCRISin (<http://solecris.uta.fi>), kanssa.

Tiedotus ja koulutus

Kirjasto vastaa tiedottamisesta sekä tallennuskäytännön perehdyttämisestä.

LIITE 2. KOTA-tiedonkeruun alaiset toimijat

KOTA-tiedonkeruu koskee laitosten henkilökuntaa, johon lasketaan kuuluvaksi:

- Professorit
- Yliassistentit
- Assistentit
- Lehtorit, yliopistonlehtorit
- Opettajat
- Apulaisopettajat
- Yliopettajat
- Päätoimiset tuntiopettajat
- Dosentit (joilla ei virkaa toisessa yliopistossa)
- Amanuenssit
- Laboratorioinsinöörit
- Suomen Akatemian akatemiaprofessorit
- Suomen Akatemian vanhemmat tutkijat
- Suomen Akatemian tutkijatohtorit
- Suomen Akatemian nuoremmat tutkijat
- Suomen Akatemian tutkimusassistentit
- Muut yliopiston omalla rahoituksella palkatut (yhtäjaksoisesti vähintään 1/2 yliopiston palveluksessa kyseiseen julkaisuun liittyvässä tutkimuksessa) päätoimiset tutkijat
- Muut ulkopuolisella rahoituksella palkatut (yhtäjaksoisesti vähintään 1/2 yliopiston palveluksessa kyseiseen julkaisuun liittyvässä tutkimuksessa) päätoimiset tutkijat
- Varttuneen tieteenharjoittajan apurahaa saavat

LIITE 3. Tallennuskäytäntö

1. Yliopistossa toimivia tutkijoita kehoitetaan *pidättämään itsellään oikeus rinnakkaistallentaa artikkelinsa Tampereen yliopiston tarjoamaan julkaisuarkistoon* tieteellisen artikkelin julkaisusopimusta tehdessään. Useimpien tiedekustantajien julkaisuarkistokäytäntö sallii nykyisellään tallennuksen tutkimusorganisaation omaan julkaisuarkistoon.
2. Tutkija voi tarkistaa kustantajan rinnakkaisjulkaisukäytännön SHERPA/RoMEO-palvelusta (<http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>). Palvelusta löytyy tietoa tunnetuimpien kansainvälisten kustantajien rinnakkaisjulkaisukäytännöistä.
3. Tampereen yliopisto tarjoaa rinnakkaisjulkaisusivuston, josta löytyy ohjeita esimerkiksi rinnakkaistallennusoikeuden pidättämiseen ja tekijänoikeudellisiin ongelmatilanteisiin. Rinnakkaisjulkaisusivustolla on saatavissa kustannussopimukseen liitettävä mallikirje, jolla tutkija voi pidättää itsellään oikeuden rinnakkaisjulkaisemiseen niissä tilanteissa, joissa kustantajan rinnakkaisjulkaisukäytännöstä ei ole tietoa. Tarpeen vaatiessa tutkija voi ottaa yhteyttä kirjaston yhteyshenkilöön.
4. Artikkelin kirjoittaja on aina vastuussa kokotekstin tallentamisesta julkaisuarkistoon.
5. Tutkijat voivat tallentaa julkaisuarkistoon vain omia artikkeleitaan, joiden rinnakkaisjulkaisemiseen tutkijalla on lupa, mukaan lukien muiden tutkijoiden kanssa yhteistyössä tuotetut artikkelit. Kun artikkelilla on useampi kuin yksi tekijä, rinnakkaisjulkaisemiseen tulee hankkia lupa artikkelin kaikilta kirjoittajilta. Lomake rinnakkaisjulkaisuluvan pyytämiseen yhteisjulkaisun muilta tekijöiltä löytyy rinnakkaisjulkaisusivustolta.
6. Tutkija vastaa tarvittaessa lupien hankkimisesta artikkelin sellaiseen sisältöön, joka ei ole hänen itsensä tuottamaa (esim. kuvat tai taulukot).
7. Tutkijaa kehoitetaan säilyttämään itsellään artikkelinsa lopullinen julkaistu versio (publisher version) tai arvioitsijoiden kommenttien perusteella muokattu, julkaistavaksi hyväksytty tiedostoversio. Julkaisuarkistoon tallennetaan kustantajan käytännön mukaisesti joko artikkelin lopullinen versio tai tekijän viimeinen versio artikkelista.
8. Mikäli artikkeli on jo aiemmin tallennettu avoimeen julkaisuarkistoon, jossa artikkelille on annettu pysyvä tunniste (esim. Handle tai URN), ei artikkelia tarvitse tallentaa uudelleen Tampereen yliopiston tarjoamaan julkaisuarkistoon. Tällöin riittää, että pysyvä tunniste merkitään artikkelin viitetietoihin.
9. Artikkeleita, joiden saatavuutta on rajoitettu (esim. lisensseillä), ei lueta pysyviksi verkkojulkaisuiksi, vaikka artikkelille olisi annettu pysyvä tunniste (esim. DOI). Mikäli artikkeli ei ole avoimesti saatavilla verkossa, se kehoitetaan tallentamaan Tampereen yliopiston tarjoamaan julkaisuarkistoon. Kirjastosta saa tarvittaessa ohjeita pysyviin tunnisteisiin ja verkkojulkaisujen saatavuuteen liittyvissä kysymyksissä.
10. Artikkeli kehoitetaan tallentamaan julkaisuarkistoon heti, kun se on mahdollista. Toiset kustantajat sallivat artikkelin rinnakkaistallentamisen heti, kun se on hyväksytty julkaistavaksi. Toiset kustantajat puolestaan sallivat rinnakkaistallentamisen vasta, kun artikkeli on julkaistu kustantajan julkaisussa. Useat kustantajat käyttävät myös

embargoa, määräaika, jonka aikana julkaisua ei voida asettaa avoimesti saataville. Mikäli artikkelille on määritetty embargo-kausi, artikkeli on avoimesti saatavilla verkossa vasta embargo-kauden päätyttyä.

11. Mikäli kirjaston yhteyshenkilön tietoon tulee artikkelin rinnakkaisjulkaisemista koskeva tekijänoikeusrikkomus tai muu väite siitä, ettei artikkelia voida rinnakkaisjulkaisusta, kirjaston yhteyshenkilö käynnistää selvityksen asiasta. Tarvittaessa asianomainen artikkeli poistetaan julkaisuarkistosta.

LIITE 4. Mallikirje rinnakkaistallennusoikeuden pidättämiseen

Mikäli kustantajan rinnakkaisjulkaisukäytäntö ei ole selvillä, kehoitetaan tutkijaa tarjoamaan julkaisusopimuksen liitteenä lisäklauసుulia, jossa kirjoittaja pidättää itsellään oikeuden rinnakkaistallentaa artikkelinsa Tampereen yliopiston tarjoamaan avoimeen julkaisuarkistoon.

Ohessa luonnos mallikirjeestä, jota muotoillaan ja täsmennetään myöhemmin. Mallikirjeestä tehdään myöhemmin myös suomenkielinen versio.

Dear Sir/Madam

I am the author/co-author of the following article(s) and I would like to deposit it/them to the institutional repository at the University of Tampere ([http://www.\[web address of the institutional repository\]](http://www.[web address of the institutional repository])).

[Author 1, author 2, author 3. (year) Title. Journal volume (issue). page-page.]
[Author 1, author 2, author 3. (year) Title. Journal volume (issue). page-page.]

I would like to propose an addendum to the publication agreement because there is no mention on the right of the author to self-archive a copy of the article to the institutional repository.

The University of Tampere requests the depositing of articles in the repository of the University. This is based by the decision of the Rector of the University of Tampere (x.x.xxxx). The institutional repository is a non-profit service, providing online access to the full-text of academic publications by researchers affiliated with the University of Tampere. Full bibliographic details will be given for each article, including details of the original publication.

Yours sincerely

Name
Address
Fax, phone, email

LUONNOS

ADDENDUM TO PUBLICATION AGREEMENT

THIS ADDENDUM hereby modifies and supplements the attached Publication Agreement concerning the following

Article:

_____ (manuscript title)

_____ (journal name)

The parties to the Publication Agreement as modified and supplemented by this Addendum are:

_____ (corresponding author)

_____ (Individually or, if more than one author, collectively, Author)

_____ (Publisher)

Journal acknowledges that Author retains the right to self-archive a copy of the final manuscript in the open access repository of the University of Tampere as soon as possible after publication by Journal.

The format in which the article(s) may be added to the repository is:

1. In finalized PDF format, as it appears in your publication
2. In post-print format (ie final draft post-refereeing)
3. In pre-print format

Possible restrictions:

.....

Author

Publisher

.....
(corresponding author on behalf of all authors)

.....

.....

..... (Date)

..... (Date)

Further information

Author requests that Publisher demonstrate acceptance of this Addendum by signing a copy and returning it to the Author. However, in the event that Publisher publishes the Article in the journal identified herein or in any other form without signing a copy of the Addendum, Publisher will be deemed to have assented to the 1. term of this Addendum (the article(s) can be added to the repository in finalized PDF format).

LIITE 5. Mallilomake rinnakkaisjulkaisuluvan pyytämiseen yhteisjulkaisun tekijöiltä

Mikäli artikkelilla on useampi kuin yksi tekijä, rinnakkaisjulkaisemiseen tulee hankkia lupa artikkelin kaikilta kirjoittajilta. Ohessa luonnos mallilomakkeesta, jonka avulla yhteisjulkaisun tallentaja voi pyytää julkaisun muilta tekijöiltä lupaa rinnakkaisjulkaisemiseen Tampereen yliopiston avoimessa julkaisuarkistossa.

Mallilomaketta muotoillaan ja täsmennetään myöhemmin. Lomakkeesta tehdään myöhemmin myös englanninkielinen versio.

LUONNOS

JULKAISULUPA

Annan seuraavalle artikkelille rinnakkaisjulkaisuluvan sen julkaisemiseen ja arkistointiin Tampereen yliopiston ylläpitämässä tai tarjoamassa avoimessa julkaisuarkistossa ([http://www.\[julkaisuarkiston verkko-osoite\]](http://www.[julkaisuarkiston verkko-osoite]))

(artikkelin julkaisutiedot muodossa [Tekijä 1, tekijä 2, tekijä 3. (vuosi) Artikkelin nimi. Lehti vuosikerta (numero). sivu-sivu.]

Minulla on tähän artikkeliin/julkaisuun kirjoittamaani osuuteen täydellinen tekijänoikeus (ml. kuva-, taulukko- tms. aineistot) tai olen hankkinut tällaiseen aineistoon verkkojulkaisuoikeuden.

Hyväksyn sen, että edellä mainittu artikkeli/julkaisu voidaan yliopiston näin harkitessa siirtää Tampereen yliopiston julkaisuarkistosta myös muihin avoimiin julkaisuarkistoihin (yliopistoyhteisön, Kansalliskirjaston tai muun vastaavan akateemisen yhteisön ylläpitämään, ei-kaupalliseen, avoimeen julkaisuarkistoon).

Tämä rinnakkaisjulkaisulupa ei rajoita niitä oikeuksia, jotka ovat minulle annettu alkuperäisjulkaisun julkaisijan kanssa tekemässäni sopimuksessa.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Nimen selvennys